
Vergaderjaar 2020–2021

35 810

**Verslag van de commissie voor de Inlichtingen-
en Veiligheidsdiensten over haar
werkzaamheden in 2020**

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 20 april 2021

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in 2020.

De voorzitter van de commissie,
Hermans

De griffier van de commissie,
Van der Leeden

1. Inleiding

In het jaarverslag wordt ingegaan op de taak en de grondslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de commissie) en wordt een korte toelichting gegeven op de verschillende (type) vergaderingen en activiteiten van de commissie, en de stukken die daar behandeld worden. Daarnaast komt de samenstelling en ondersteuning van de commissie aan bod, en de frequentie en opkomst van de vergaderingen in 2020. Tot slot wordt een beknopt chronologisch overzicht gegeven van de in 2020 geagendeerde onderwerpen en (beleids)stukken die de commissie heeft ontvangen, en die besproken zijn.

Het jaarverslag is, mede als gevolg van het staatsgeheime karakter van de gedeelde informatie, geen uitputtende opsomming van de onderwerpen die in de commissie aan de orde zijn geweest.

2. Taak en grondslag van de commissie

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bepaalt in (het huidige) artikel 7.5¹ dat er een commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de commissie) is. De commissie is belast met de parlementaire controle op de operationele taakuitvoering van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de MIVD). Dit betekent dat de commissie in beginsel enkel kennisneemt van staatsgeheime informatie. De grondslag voor het vertrouwelijk verstrekken van staatsgeheime informatie aan de commissie is gelegen in artikel 68 van de Grondwet, waarin de inlichtingenplicht aan beide Kamers der Staten-Generaal is geregeld. Tevens voorziet de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (hierna: de Wiv 2017) in de mogelijkheid om beide Kamers der Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.²

Een bepaling geïntroduceerd met de Wiv 2017, betreft de behandeling van meldingen van vermoedens van misstanden bij de AIVD of de MIVD door de afdeling klachtbehandeling van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de CTIVD). Blijkens artikel 131, lid 8 Wiv 2017 kunnen eventuele staatsgeheime gegevens uit de oordelen omtrent een melding en de reactie van de betreffende Minister hierop, vertrouwelijk ter kennisneming aan een of beider kamers der Staten-Generaal worden medegedeeld. In de praktijk betekent dit dat de commissie daarvan op de hoogte zou moeten worden gesteld.³ Sinds de inwerkingtreding van de Wiv 2017, is dit nog niet voorgekomen.

3. Vergaderingen en activiteiten van de commissie

De commissie komt minstens één keer per maand bij elkaar ten behoeve van vergaderingen, gesprekken en werkbezoeken. In dit verslagjaar bleek dit uitgangspunt niet haalbaar, als gevolg van de maatregelen tegen het coronavirus (zie onder paragraaf 6).

¹ Het Reglement van Orde is in 2020 herzien. Het herziene Reglement is op 31 maart 2021 in werking getreden. In het oude Reglement was de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten in artikel 22 geregeld.

² Zie met name artikel 12 en 113 Wiv 2017.

³ Kamerstuk 34 588, nr. 3, p. 186 (MvT).

Reguliere vergaderingen

In de reguliere vergaderingen worden (beleids)stukken van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: de Minister van BZK), de Minister van Defensie en de Minister van Justitie en Veiligheid (hierna: de Minister van J&V) betreffende de AIVD, de MIVD en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (hierna: de NCTV) besproken. Daarnaast worden gerubriceerde stukken van de CTIVD, van de Algemene Rekenkamer en – sinds haar oprichting in het kader van de Wiv 2017 – van de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (hierna: de TIB)⁴ besproken, alsmede de reacties van de betreffende Ministers hierop. Tot slot wordt de commissie schriftelijk en mondeling geïnformeerd over actualiteiten, en worden presentaties gegeven over specifieke thema's of landen.

In de regel worden deze vergaderingen bijgewoond door de betrokken Ministers (BZK, Defensie en J&V), de secretarissen-generaal van het Ministerie van BZK en van Defensie, de (plv) directeur-generaal van de AIVD (vergezeld door maximaal één AIVD-medewerker), de (plv) directeur van de MIVD (vergezeld door maximaal één MIVD-medewerker) en de (plv) NCTV (vergezeld door maximaal één NCTV-medewerker).

Extra vergaderingen

Extra vergaderingen worden ad hoc ingepland met de betrokken Minister(s), bijvoorbeeld naar aanleiding van een specifieke gebeurtenis.

Gesprekken

Naast de vergaderingen met de Ministers, voert de commissie gesprekken met de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. Gesproken wordt over de geheime bijlagen bij toezichtsrapporten van de CTIVD, de gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer en gerubriceerde brieven van de TIB.

Vergaderingen in besloten kring

Vergaderingen in besloten kring zijn vergaderingen met alleen de commissieleden, die over het algemeen besluitvormend van aard zijn. Zo worden besluiten genomen over de jaarplanning en het jaarverslag van de commissie, over haar werkwijze, en over specifieke onderwerpen die behandeld zijn in de reguliere vergaderingen. Daarnaast beslist de commissie over de behandeling van brieven van derden en over de ontvangst van buitenlandse delegaties.

Werkbezoeken

De commissie streeft er naar jaarlijks enkele werkbezoeken af te leggen aan de AIVD, de MIVD en/of de NCTV. Daarnaast hebben de commissieleden de mogelijkheid om op individuele basis een werkbezoek af te leggen.

Alle vergaderingen en activiteiten worden naast de leden van de commissie ook bijgewoond door de griffier en de adviseur van de commissie.⁵ Van de vergaderingen en de gesprekken wordt een verslag gemaakt, welke door de commissie wordt vastgesteld in de eerst

⁴ De TIB is een onafhankelijke commissie die vooraf toetst of de inzet van een aantal bijzondere bevoegdheden door de AIVD en de MIVD rechtmatig is. Zie www.tib-ivd.nl.

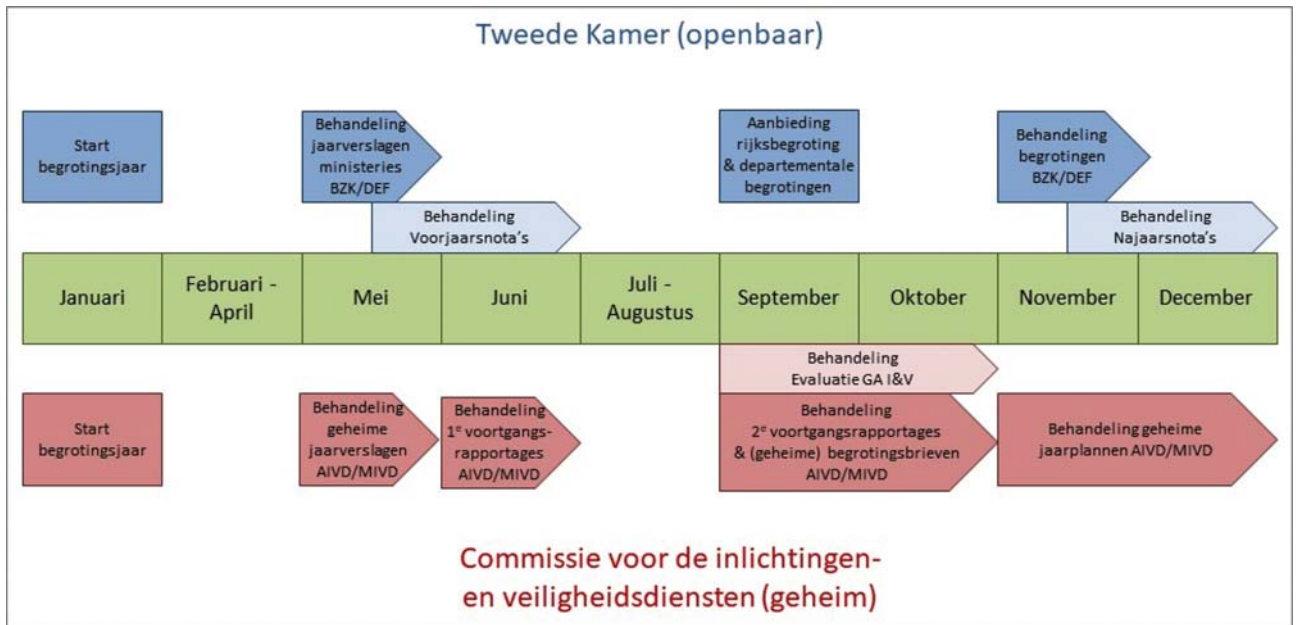
⁵ Zie ook onder paragraaf 5.

daaropvolgende vergadering. Deze verslagen zijn staatsgeheim gerubriceerd.

4. Vergaderstukken van de commissie

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de verschillende (beleids)stukken die in de commissie besproken worden.

4.1 Begrotings- en verantwoordingsinformatie AIVD/MIVD

Hieronder volgt een korte toelichting op de stukken die in de commissie besproken worden in het kader van de begrotings- en verantwoordingscyclus.

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid

De Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid (hierna: de GA I&V) beschrijft de behoefte aan inlichtingen vanuit verschillende behoefte-testellers, en wordt gezamenlijk vastgesteld door de Minister-President en de Ministers van BZK en van Defensie, na overleg met de Ministers van J&V en van Buitenlandse Zaken. De GA I&V bestaat uit een openbaar deel dat gepubliceerd wordt in de Staatscourant, en een geheim deel. Het geheime deel wordt besproken in de commissie, en bevat de onderzoeksdoelstellingen voor de komende vier jaar en de werkverdeling tussen de AIVD en de MIVD.

Jaarplannen

De Ministers van BZK en van Defensie werken de GA I&V uit in de jaarplannen (onderzoeksplannen) voor de AIVD onderscheidenlijk MIVD. De jaarplannen zijn vanwege hun inhoud staatsgeheim, maar worden op hoofdlijnen openbaar gemaakt en aan de Tweede Kamer aangeboden (aan de vaste commissies Binnenlandse Zaken en Defensie). De geheime jaarplannen worden integraal gedeeld met de commissie.

Voortgangsrapportages

De AIVD en de MIVD leveren twee keer per jaar een voortgangsrapportage aan. In de voortgangsrapportages, die staatsgeheim gerubriceerd zijn, leggen de AIVD en de MIVD verantwoording af over de voortgang van de operationele taakuitvoering (zoals vastgesteld in de jaarplannen) over de betreffende periode.

Begrotingsbrieven

Met de Ministers van BZK en van Defensie is in 2018 afgesproken dat gelijk met de verzending in september van de begrotingen van het Ministerie van BZK en het Ministerie van Defensie aan de Tweede Kamer, de commissie geïnformeerd wordt over de geheim gerubriceerde aspecten van deze begrotingen. In deze brieven wordt de commissie op hoofdlijnen geïnformeerd over de uitsplitsing van het budget over de verschillende onderdelen van de AIVD en de MIVD. Tevens wordt aandacht besteed aan de trends die voor de nationale veiligheid relevant zullen zijn in het aankomend jaar. Bij deze brieven wordt voor elke dienst een bijlage gevoegd met grafisch materiaal teneinde de relevante cijfers inzichtelijk te maken.

Jaarverslagen

De AIVD en de MIVD brengen jaarlijks vóór 1 mei gelijktijdig aan beide kamers der Staten-Generaal een openbaar verslag uit van de wijze waarop de AIVD en de MIVD hun taken in het voorafgaande kalenderjaar hebben verricht. In het verslag wordt volgens de Wiv 2017 in ieder geval olledig overzicht gegeven van:

- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het afgelopen jaar heeft gericht;
- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het lopende jaar in ieder geval zal richten.

In het openbare jaarverslag blijft vermelding achterwege van in ieder geval de gegevens die zicht geven op:

- door de dienst aangewende middelen in concrete aangelegenheden;
- door de dienst aangewende geheime bronnen;
- het actuele kennisniveau van de dienst.

Deze gegevens kunnen de Ministers vertrouwelijk meedelen aan een of beide kamers der Staten-Generaal. In de praktijk betekent dit dat de AIVD en de MIVD een geheim jaarverslag aan de commissie doen toekomen.

4.2 Overige vergaderstukken

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

In de commissie wordt ook het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (hierna: het DTN) behandeld. Het DTN is onder andere gebaseerd op informatie van de AIVD en de MIVD, en wordt twee à drie keer per jaar uitgegeven door de NCTV. Er is een openbare versie van het DTN welke in de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid wordt behandeld. De staatsgeheime versie van het DTN wordt in de CIVD besproken.

Het Cybersecuritybeeld Nederland

Het Cybersecuritybeeld Nederland (hierna: het CSBN) is een jaarlijkse uitgave van de NCTV dat inzicht biedt in ontwikkelingen, belangen, dreigingen en weerbaarheid op het gebied van cybersecurity. Het komt tot stand in samenwerking met publieke partijen, waaronder de AIVD en de

MIVD, en met private partijen. Sinds 2018 kent het CSBN ook een gerubriceerde versie, welke in de commissie wordt behandeld.

Inlichtingenbeeld Statelijke Dreigingen

Het Inlichtingenbeeld Statelijke Dreigingen wordt in principe eens in de vier jaar opgesteld door de AIVD en de MIVD. Het vertegenwoordigt de gezamenlijke visie van de diensten met betrekking tot statelijke dreigingen tegen Nederlandse veiligheidsbelangen. In 2020 werd het inlichtingenbeeld voor het eerst in de commissie behandeld.

Actualiteitenbrieven

De commissie ontvangt van de Ministers van BZK en van Defensie voor iedere reguliere vergadering een zogeheten actualiteitenbrief. Hierin wordt de commissie door de AIVD en de MIVD op de hoogte gesteld van actuele gebeurtenissen of ontwikkelingen.

Ministerbrieven met aanvullende informatie

De commissie kan de verantwoordelijke Ministers verzoeken om aanvullende informatie over een specifiek onderwerp. Deze informatie wordt soms in de vorm van een mondelinge presentatie gegeven, maar wordt vaak ook per brief met de commissie gedeeld. De verantwoordelijke Ministers kunnen ook op eigen initiatief brieven sturen naar de commissie. Ook komt het voor dat nog openstaande toezeggingen aan de commissie per brief door de betreffende Minister worden afgedaan. Alle brieven van de Ministers gericht aan de commissie worden geagendeerd.

Toezichtsrapporten van de CTIVD

Sommige toezichtsrapporten van de CTIVD hebben een geheime bijlage. Deze bijlagen worden altijd (door de betrokken Minister) aan de commissie aangeboden, en op twee momenten besproken:

- De CTIVD licht in een gesprek het rapport toe, en beantwoordt eventuele vragen van de commissie. Dit gebeurt in afwezigheid van de Ministers.
- Het rapport, de daarbij behorende geheime bijlage en de reactie van de Minister worden in een reguliere commissievergadering besproken, waarbij de verantwoordelijke Minister bevestigd kan worden door de commissie. Dit gebeurt in afwezigheid van de CTIVD.

Gerubriceerde brieven van de TIB

In 2020 heeft de CIVD geen gerubriceerde stukken ontvangen van de TIB.

Gerubriceerde rapportages van de Algemene Rekenkamer

De commissie behandelt ook stukken van de Algemene Rekenkamer, bijvoorbeeld gerubriceerde brieven bij de resultaten van de verantwoordingsonderzoeken, of geheime bijlagen bij rapporten. Ook de stukken van de Algemene Rekenkamer worden altijd eerst in een gesprek met de Algemene Rekenkamer besproken, en daarna met de betrokken Ministers.

Brieven van derden

Tot slot ontvangt de commissie brieven van burgers en instellingen met vragen, klachten of opmerkingen aangaande de AIVD en de MIVD. In de vergadering in besloten kring wordt besloten wat met deze brieven dient te gebeuren.

5. Samenstelling en ondersteuning van de commissie

Ingevolge artikel 22, lid 2, van het toen geldende Reglement van Orde van de Tweede Kamer bestond de commissie in 2020 uit de leden Dijkhoff (VVD), voorzitter van de commissie, Wilders (PVV), Heerma (CDA), Klaver (GroenLinks), Jetten (D66) en Asscher (PvdA).

De commissie wordt ondersteund door een griffier, een adviseur en twee (parttime) commissie-assistenten. De griffier en de adviseur dragen gezamenlijk zorg voor onder andere de voorbereiding en planning van de vergaderingen, het opstellen van annotaties, adviezen en de vergaderverslagen alsook het onderhouden van de ambtelijke contacten met de AIVD, de MIVD, de departementen, de CTIVD, de Algemene Rekenkamer en de TIB. Voor de griffier ligt hierbij de nadruk op het proces, voor de adviseur op de inhoud. De commissie-assistenten zijn onder andere verantwoordelijk voor het in ontvangst nemen, registreren en versturen van (post)stukken alsmede de archivering daarvan, het inplannen van vergaderingen en het uitnodigen van Ministers, commissieleden en derden voor de verschillende activiteiten van de commissie. Alle vier de stafleden zijn door de AIVD gescreend en beschikken over een Verklaring van Geen Bezwaar (hierna: een VGB).

De commissie wordt tevens ondersteund door de Dienst Analyse en Onderzoek (DAO) van de Tweede Kamer. Ten behoeve van iedere reguliere vergadering wordt door twee informatiespecialisten een overzicht aangeleverd van nieuwsberichten gerelateerd aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten in binnen- en buitenland. De betreffende informatiespecialisten beschikken niet over een VGB en hebben derhalve geen inzicht in de onderwerpen die in de commissie worden besproken (anders dan wat na afloop in de jaarverslagen wordt vermeld). Zij stellen de overzichten uitsluitend op basis van openbare bronnen op.

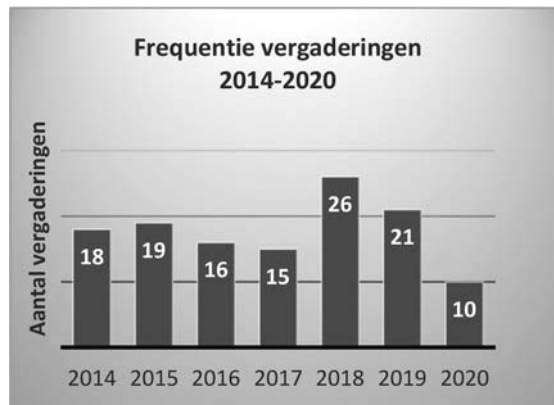
6. Frequentie en opkomst van de vergaderingen

De commissie heeft in 2020 in totaal 10 keer vergaderd:

Aantal vergaderingen in 2020

Reguliere vergaderingen	7
Extra ingeplande vergaderingen (bijvoorbeeld n.a.v. een specifieke gebeurtenis)	0
Gesprekken met de Algemene Rekenkamer	0
Gesprekken met de CTIVD	1
Gesprekken met de TIB	0
Vergaderingen in besloten kring (met alleen de commissieleden)	2
Totaal 2020	10

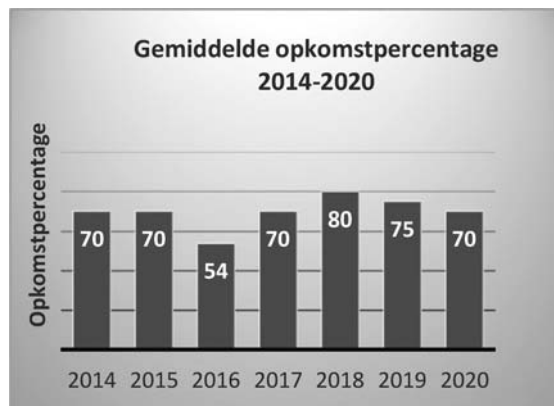
De frequentie ligt hiermee aanzienlijk lager dan in 2018 en 2019, toen de commissie respectievelijk 26 en 21 keer bijeenkwam (*zie grafiek 1*). Als gevolg van de maatregelen tegen het coronavirus heeft de commissie in 2020 minder vaak kunnen vergaderen. Tussen februari en juni is de commissie niet bij elkaar gekomen.

Grafiek 1

In aanvulling op bovengenoemde vergaderingen, heeft de commissie in 2020 één werkbezoek afgelegd. Tijdens dit werkbezoek is de commissie door de MIVD en de AIVD gezamenlijk uitvoerig gebriefd over digitale spionage en ontwrichting vanuit bepaalde landen. Twee andere in 2020 geplande werkbezoeken konden als gevolg van de maatregelen tegen het coronavirus geen doorgang vinden.

De gemiddelde opkomst van de vergaderingen lag in 2020 op 70% (zie grafiek 2).

Grafiek 2

7. Chronologisch overzicht van door de commissie behandelde onderwerpen en (beleids)stukken

30 januari 2020

Op 30 januari 2020 kwam de commissie bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering met de Minister van Defensie, tevens Minister voor de AIVD,⁶ en de Minister van J&V.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD is gesproken over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land en de mogelijkheid deze informatie openbaar te maken. Dit onderwerp was in 2019 reeds herhaaldelijk onderwerp van gesprek in de commissievergaderingen. Voorts is gesproken over bewegingen van

⁶ Van november 2019 tot april 2020 was de Minister van Defensie, mevrouw Bijleveld, tevens Minister voor de AIVD, vanwege afwezigheid van de Minister van BZK, Minister Ollongren.

jihadisten op online platforms, een gearresteerd ISIS-lid en een buitenlandse inlichtingendienst. Ook is gesproken over de kwetsbaarheid van Citrixservers.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD is gesproken over een cyberaanval, en de statelijke actor die hierachter zou zitten.

In de vergadering is daarnaast een uitgebreide briefing gegeven door de MIVD over het landenonderzoek naar de Sahel-regio in Afrika. Onderwerpen die daarbij aan de orde kwamen waren de politieke situatie in de regio, etnische conflicten en terrorisme.

De AIVD gaf ook een presentatie, over een specifiek landenonderzoek. Daarbij werd de focus van het onderzoek toegelicht, werd het inlichtingenbeeld geschetst en werd aangegeven welke middelen door de AIVD binnen het onderzoek werden ingezet.

In dat kader van de toezeggingen is gesproken over enkele Nederlandse mannen die op dat moment vastzaten in detentiecentra in Noordoost-Syrië, en het risico wat van hen uitgaat. Ook is gesproken over Fatah- en Hamasaanhangers in Nederland.

Tot slot is kort stilgestaan bij het vertrek van de heer Schoof als directeur-generaal van de AIVD.

20 februari 2020

Op 20 februari 2020 kwam de commissie één keer bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering met de Minister van Defensie, tevens Minister voor de AIVD, en de Minister van J&V.

In deze vergadering is voor het eerst het Inlichtingenbeeld Statelijke Dreigingen besproken, een gezamenlijk product van de AIVD en de MIVD dat in principe eens in de vier jaar wordt opgesteld. Aan de hand van een presentatie is het stuk door de diensten toegelicht. Afsproken werd dat de commissie op de hoogte gesteld wordt in het geval er iets wijzigt tussen nu en het volgende Inlichtingenbeeld.

De commissie kreeg ook een presentatie over inlichtingenactiviteiten van een statelijke actor rondom een specifiek onderwerp.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD is onder andere gesproken over de ontsnapping van Nederlandse uitreizigers uit opvangkampen in Syrië, het neersteken van twee personen in Londen op 2 februari door een vervroegd vrijgelaten jihadist en de vraag welke lessen Nederland hieruit kan trekken, een digitale aanval op een onderwijsinstelling en de samenwerking tussen twee landen.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de MIVD zijn onder andere vragen gesteld over de intenties van Rusland in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en over een buitenlandse digitale spionageactor.

8 juni 2020

In de reguliere vergadering van 8 juni kwam de commissie bijeen met de Ministers van BZK, van Defensie en van J&V. Allereerst is het geheime DTN52 besproken. Er was daarbij aandacht voor een toegenomen veiligheidsbewustzijn van jihadisten, de Terroristenafdelingen (TA), de potentiële dreiging die uitgaat van teruggekeerde vrouwen die uit Syrische opvangkampen zijn ontsnapt, de dreiging vanuit rechts-

extremisme, de inzet van infiltranten in bepaalde omgevingen, de dreiging van een nationaalsocialistische groep en klimaatacties waarbij extremistische acties mogelijk werden geacht en de terroristische dreiging in Nederland. Daarnaast is (opnieuw) gesproken over de bewegingsvrijheid van een terroristische organisatie in een bepaald land en de mogelijkheid deze informatie openbaar te maken.

In deze vergadering is ook het geheime jaarverslag 2019 van de AIVD besproken. De leden vroegen onder andere naar de ontwikkelingen ten aanzien van het rechts-extremistische gedachtegoed, hoe Nederland zich in het verkiezingsjaar kan wapenen tegen buitenlandse beïnvloeding, de gevolgen van de dood van al-Baghdadi voor ISIS, activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten in Nederland en verwervingspogingen van een bepaald land in Nederland. Daarnaast werd gesproken over het wel of niet behalen van de in de GA gevraagde doelstellingen.

Ook het geheime jaarverslag 2019 van de MIVD kwam aan de orde. In dat kader is onder andere gesproken over het Ruslandonderzoek en digitale spionage vanuit China. Ook is gevraagd waarom er geen capaciteit is voor een specifiek onderzoek, waarom de tapstatistieken conform een eerdere toezegging niet geduid zijn in het jaarverslag en hoe de diensten afwegen of ze met een buitenlandse partnerdienst samenwerken (in het kader van de wegingsnotities).

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD zijn vragen gesteld over de berichtgeving in de NRC over de Hazimi-beweging in Nederland,⁷ een geheime buitenlandse eenheid en over een aangehouden terugkeerder uit Syrië. Ten aanzien van deze aanhouding werd een uitgebreidere toelichting gegeven.

Voor wat betreft de actualiteitenbrief van de MIVD zijn vragen gesteld naar aanleiding van een publicatie in een inlichtingentijdschrift, cyberactiviteiten van Rusland in een bepaald land en het ballistische programma van Iran. De Minister van Defensie zegde toe de commissie in een volgende vergadering een briefing te zullen geven over dit laatste onderwerp.

In de vergadering zijn ook twee brieven besproken, die de commissie op haar verzoek had ontvangen van de Ministers over de coronacrisis en over het bericht «IS op de weg terug» in de Telegraaf.⁸ Tot slot ging de Minister van BZK in op een vraag die gesteld was in het publieke debat maar die niet in de openbaarheid beantwoord kon worden. Het betrof de vraag of er Europese landen zijn waarmee de Nederlandse diensten geen informatie delen vanwege de angst dat deze informatie wordt doorverstrekkt aan andere landen.⁹

23 juni 2020

De commissie kwam op 23 juni 2020 bijeen ten behoeve van een vergadering in besloten kring. De commissie besprak en stelde daar het conceptjaarverslag 2019 van de commissie vast. Ook zijn enkele ingekomen brieven van burgers besproken, en het verzoek van de Evaluatiecommissie Wiv 2017 om een gesprek met de commissie.

⁷ NRC, 7 juni 2020, «Onderzoek: dreiging door extreme afsplitsing van IS».

⁸ Telegraaf, 13 mei 2020, «IS op de weg terug; Terreurorganisatie slaat steeds vaker toe.»

⁹ Handelingen II 2019/20, nr. 78, item 6, blz. 7 en 13.

24 september 2020

Op 24 september 2020 kwam de commissie één keer bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering met de Ministers van BZK, van Defensie en van J&V.

In deze vergadering is de eerste voortgangsrapportage van zowel de AIVD als de MIVD over de periode 1 januari – 30 april 2020 behandeld. In dit kader is gesproken over de mogelijke impact van de coronacrisis op de capaciteit en de inlichtingenpositie van de AIVD en MIVD en in hoeverre de coronacrisis ook de tegenstanders hindert of juist kansen biedt. Verder is gesproken over de toename aan cyberactiviteiten gericht tegen de wereldwijde zorgsector als gevolg van de coronacrisis. Eveneens is de groei van de dreiging van extreemrechts aan de orde geweest, het ballistische programma van Iran en de aanhouding naar aanleiding van een ambtsbericht van de AVD van een Iraniër op verdenking van het voorbereiden van een aanslag en deelname aan een terroristische organisatie op 3 februari 2020.

Ook de geheime begrotingen van de AIVD en de MIVD van 2021 zijn behandeld. Naar aanleiding van de AIVD-begroting is onder andere gesproken over de gevolgen van de coronacrisis voor de werving en selectie van personeel door de AIVD, de gezamenlijke huisvesting van de AIVD en de MIVD en de dreiging vanuit anti-overheids- en rechts-extremisme. Ten aanzien van deze dreiging zegde de Minister van BZK toe hier uitgebreider bij stil te staan bij de behandeling van het eerstvolgende DTN.

Verder is het Cybersecuritybeeld Nederland 2020 (CSBN) uitvoerig besproken. De commissie stelde verschillende onderwerpen aan de orde, zoals de potentiële digitale verstoring en sabotage van vitale infrastructuur door een bepaald land, één specifiek onderwerp dat ook in 2019 en 2020 meerdere keren aan de orde is geweest in de commissievergaderingen, een eerder besproken cyberaanval op een server bij een van de Defensieonderdelen,¹⁰ de toegang van een geavanceerde statelijke actor tot het netwerk van een (buitenlands) bedrijf en de digitale weerbaarheid van Nederland.

In het kader van de actualiteitenbrief van de AIVD is onder andere gesproken over de dreiging van ISIS richting een specifieke persoon, de aanslag nabij Berlijn waarbij op een snelweg opzettelijk mensen zijn aangereden, contacten van ISIS met jihadistische netwerken in Europese landen, de mediaberichten over president Poetin die een unistaat met Wit-Rusland wil, leden van een ISIS-vrouwenbataljon en een Marokkaans-Nederlandse uitreizigster die zich gemeld had op het Nederlandse consulaatgeneraal in Istanboel.

Ten slotte is in deze vergadering kort stil gestaan bij de in september verschenen toezichtsrapporten van de CTIVD over het verzamelen van bulkdatasets met de hackbevoegdheid en de verdere verwerking daarvan door de AIVD en de MIVD, en over het verzamelen en verder verwerken van passagiersgegevens van luchtvaartmaatschappijen door de AIVD en de MIVD.¹¹

¹⁰ Reguliere vergadering van 30 januari 2020.

¹¹ Kamerstuk 29 924, nr. 203 (bijlagen).

4 november 2020

Op 4 november kwam de commissie twee keer bijeen; ten behoeve van een gesprek met de CTIVD, en ten behoeve van een reguliere vergadering.

Gesprek CTIVD

Het gesprek met de CTIVD stond in het teken van de eerder genoemde geheime bijlagen bij de toezichtrappen van de CTIVD over de verzameling en verwerking van bulkdatasets.¹² Een aantal operaties waarbij de CTIVD onrechtmatigheden had vastgesteld zijn toegelicht en besproken. In dat kader is gesproken over verschillen in interpretatie van de Wiv 2017 tussen de Ministers van BZK en van Defensie enerzijds, en de CTIVD anderzijds. Ook is gesproken over de eventuele noodzaak voor de aanpassing van de Wiv 2017.

Reguliere vergadering

In de reguliere vergadering sprak de commissie met de Ministers van BZK, van Defensie en van Justitie en Veiligheid. Allereerst zijn de bovengenoemde CTIVD toezichtsrapporten uitvoerig besproken.

In het kader van de actualiteitenbrief van de AIVD is gesproken over de recente aanslagen in Parijs en Wenen. Daarnaast is het jihadistische landschap in Nederland door de AIVD toegelicht.

Naar aanleiding van een eerder gedane toezegging, gaf de MIVD een uitgebreide briefing over een bepaald land. Daarnaast is een brief van de Minister van Defensie besproken over een specifieke casus. Tot slot zijn nog enkele toezeggingen afgedaan.

19 november 2020

Op 19 november 2020 kwam de commissie één keer bijeen ten behoeve van een reguliere vergadering met de Ministers van BZK en van J&V. De Minister van Defensie werd waargenomen door de Minister van BZK.

In deze vergadering kwam het DTN53 uitgebreid aan de orde. Er zijn onder andere vragen gesteld over de potentiële dreiging die uitgaat van uitreizigers en terugkeerders, jihadistische vrouwen in Nederland, het feit dat West-Afrika expansiegebied voor AQ en ISIS is, het Nusaybah-bataljon van ISIS, contacten van ISIS met jihadistische netwerken in Europese landen en de impact van de dood van Muhammed al-Masri. Ook zijn vragen gesteld over een stichting in Nederland, anti-overheidsgeweld en complottheorieën die circuleren rondom de coronacrisis en 5G, twee personen werkzaam in de publieke sector met nauwe betrokkenheid bij een salafistische moskee, de uitdaging om veiligheidsbewuste targets te volgen en de plaatsing van de organisatie *Feuerkrieg Division* op de terrorismelijst in het Verenigd Koninkrijk.

De commissie behandelde ook de 2^e voortgangsrapportages van zowel de AIVD als de MIVD, over de periode april 2020 tot en met augustus 2020. Ten aanzien van de voortgangsrapportage van de AIVD, is gevraagd waarom sommige doelstellingen niet waren gehaald. Voorts kwam de berichtgeving over de NSA die vanuit Denemarken bondgenoten zou hebben bespioneerd aan de orde,¹³ alsook een transnationaal facilite-

¹² Kamerstuk 29 924, nr. 203 (bijlagen).

¹³ Zie o.a. de Volkskrant, 16 november 2020, «Amerikaanse NSA zou ook Nederland bespioneren».

ringsnetwerk van AQ, activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten in Nederland, en activiteiten van inlichtingendiensten tegen EU-instellingen. Ook is nader gesproken over de verschillen in interpretatie van de Wiv tussen de Ministers van BZK en van Defensie enerzijds, en de CTIVD anderzijds.

Tot slot gaf de MIVD in deze vergadering een uitgebreide briefing over militaire cybersabotage door een bepaald land.

10 december 2020

Op 10 december kwam de commissie bijeen ten behoeve van een vergadering in besloten kring en een reguliere vergadering.

Vergadering in besloten kring

In besloten kring besprak de commissie de jaarplanning voor 2021 en stelde deze vast. Daarnaast besloot de commissie een voorstel tot wijziging van artikel 22 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer¹⁴ in te dienen, opdat een fractievoorzitter, die geen lid wenst te zijn van de CIVD maar van rechtswege toch lid is, de mogelijkheid heeft afstand te doen van zijn of haar lidmaatschap. Dit amendement is door de Tweede Kamer op 25 februari 2021 aangenomen.^{15, 16} Voorts is de CIVD geïnformeerd over de aanstaande uitbreiding van de CIVD-staf met één adviseur. Tot slot werden enkele brieven van burgers besproken.

Reguliere vergadering

Tijdens de reguliere vergadering is de geactualiseerde GA I&V 2021–2022 besproken met de Ministers van BZK en Defensie. Daarnaast zijn de jaarplannen voor 2021 van zowel de MIVD als de AIVD behandeld.

Naar aanleiding van het Jaarplan van de MIVD, is gevraagd of de afgesproken inzet op een bepaald land nog realistisch was, gelet op recente ontwikkelingen aldaar. Daarnaast is gesproken over industrieveiligheid en over ontwikkelingen in rechts-extremisme in relatie tot de krijgsmacht, en over investeringen op twee gezamenlijke AIVD en MIVD onderzoeken.

In het kader van het Jaarplan van de AIVD sprak de commissie met de Minister van BZK over mogelijke ongewenste politieke beïnvloeding in Nederland, de lange arm van Assad in Nederland naar aanleiding van mediaberichtgeving, en de samenwerking met een bepaald land.

Naar aanleiding van de actualiteitenbrief van de AIVD kwam een specifiek terugkerend onderwerp aan bod, alsook de Terroristenafdelingen (TA), een vervroegd vrijgelaten jihadist die uitgezet is naar zijn eigen land en berichtgeving over een hackaanval op het EMA (European Medicines Agency)¹⁷. Tot slot is de commissie uitgebreid geïnformeerd over de (staatsgeheime) details van de verstoring van een Russische inlichtingenoperatie door de AIVD. Later die dag is de Tweede Kamer per brief openbaar geïnformeerd over deze verstoringssactie.¹⁸ Bij de behandeling

¹⁴ Artikel 7.5 van het herziene Reglement van Orde.

¹⁵ Kamerstuk 35 322, nr. 28.

¹⁶ Handelingen II 2020/21, nr. 59, Stemmingen.

¹⁷ Zie o.a. Het Parool, 9 december 2020, «Pfizer: documenten vaccin ingezien door hackers EMA».

¹⁸ Kamerstuk 30 977, nr. 157 (Kamerbrief).

van de actualiteitenbrief van de MIVD is gesproken over opvallende activiteiten van een statelijke actor in een bepaald gebied.

Conform een eerder gedane toezegging, gaven de AIVD, de MIVD en de NCTV een gezamenlijke briefing over de digitale dreiging voor de Nederlandse telecomsector. Tot slot zijn nog enkele andere openstaande toezeggingen afgedaan.

8. De behandeling van brieven van derden

De commissie behandelde in 2020 zes brieven van burgers. Drie van de brieven heeft de commissie doorgeleid naar andere (vaste) Tweede Kamercommissies, twee brieven heeft de commissie ter kennisgeving aangenomen, en in één geval heeft de commissie betrokkene geadviseerd de geëigende procedure te volgen: klachtbehandeling door de Minister van BZK en in tweede instantie (eventueel) klachtbehandeling door de CITVD.